

Чубенко Віра Анатоліївна

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

ORCID: 0000-0002-7235-3820

**СИНХРОНІЗАЦІЯ ЕНЕРГОСИСТЕМИ УКРАЇНИ З ЕЛЕКТРОМЕРЕЖЕЮ
ENTSO-E ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ КОНКУРЕНЦІЇ НА
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОМУ РИНКУ НАШОЇ ДЕРЖАВИ: ТОЧКИ
ПЕРЕТИНУ**

Наукова робота присвячена аналізу правових передумов, значення та наслідків синхронізації енергосистеми України з електромережею ENTSO-E. Наведено значення впровадження конкуренції на електроенергетичному ринку України для такої синхронізації з європейським енергоринком, а також її вплив на забезпечення конкуренції на українському електроенергетичному ринку.

Ключові слова: електроенергія, конкуренція, ENTSO-E

Chubenko Vira

*Ph.D, Senior Researcher of Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Legal
Sciences of Ukraine*

**SYNCHRONIZATION OF UKRAINE'S POWER SYSTEM WITH THE
ENTSO-E ELECTRICITY NETWORK AND LEGAL BASIS FOR
PROTECTION OF COMPETITION IN THE ELECTRICITY MARKET OF
OUR STATE: INTERSECTION POINTS**

The scientific work is devoted to the analysis of the legal prerequisites, significance and consequences of the synchronization of the Ukrainian power system with the ENTSO-E electricity grid. The importance of introducing competition in the Ukrainian electricity market for such synchronization with the European energy market, as well as its impact on ensuring competition in the Ukrainian electricity market, is presented.

Keywords: electricity, competition, ENTSO-E

В інноваційному суспільстві, на сьогодні, складно переоцінити роль енергетики. Забезпечення доступу всіх людей до прийнятних за ціною, надійних, сталих і сучасних джерел енергії є сьомою ціллю сталого розвитку, визначеною

Генеральною Асамблеєю ООН у відповідній резолюції від 25 вересня 2015 року [1]. В Україні внаслідок російських атак на електроенергетичну інфраструктуру, вся діяльність держави на даний час та у післявоєнний період у вказаній сфері буде спрямована виключно на відновлення зазначеної інфраструктури з метою забезпечення населення та бізнесу електроенергією в достатньому обсязі та мінімізації несприятливих наслідків від її нестачі. При цьому, досить важливим, навіть за наявності вказаних обставин, залишається питання забезпечення конкуренції на електроенергетичному ринку України в зазначений період повоєнного відновлення, а також в аспекті євроінтеграційних процесів.

Доцільно зазначити, що зі статті 337 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [2] (далі – Угода про асоціацію), вбачається, що сторони домовилися продовжувати та активізувати існуюче співробітництво у сфері енергетики (в тому числі, у нормативно-правовому аспекті) з метою підвищення енергетичної безпеки, конкурентоспроможності та стабільності. Таке взаємне співробітництво включає, серед іншого, сферу розвитку конкурентоспроможних, прозорих і недискримінаційних енергетичних ринків на основі правил та стандартів ЄС шляхом проведення регуляторних реформ.

В свою чергу, 28 червня 2017 року під час проведення Асамблеї ENTSO-E відбулось підписання Угоди про умови майбутнього об'єднання енергосистем України та Молдови з енергосистемою континентальної Європи, яка набрала чинності 07 липня 2017 року після схвалення документу достатньою кількістю системних операторів, що входять до складу Регіональної групи ENTSO-E «Континентальна Європа» [3; с. 6].

Справедливо зауважити, що ще після ратифікації Угоди про асоціацію Україною було розпочато реформування ринку електроенергії України, де одним з ключових аспектів стало забезпечення конкуренції на вказаному ринку. Зазначене підтверджувалось, зокрема, документом (на сьогодні втратив чинність), який окреслював стратегічні орієнтири розвитку паливно-

енергетичного комплексу України на період до 2035 року - Енергетичною стратегією України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схваленою відповідним розпорядженням Кабінету Міністрів України № 605-р від 18 серпня 2017 року [4]. Так, останнім констатувалось, що у світі здійснюється перехід від застарілої моделі функціонування енергетичного сектору, в якому домінувала недосконала конкуренція на ринках електроенергії - до нової моделі, в якій створюється більш конкурентне середовище, а також визначалось, що фундаментальною передумовою формування сприятливого інвестиційного клімату в українському енергетичному секторі є, зокрема, запровадження незалежного, постійного та дієвого нагляду у сфері конкуренції та швидке запровадження умов ринкового ціноутворення на недискримінаційних засадах.

Важливим кроком для електроенергетичного сектору України в контексті євроінтеграційних процесів стало не лише підписання та набуття чинності Угоди про асоціацію, а й синхронізація українського електроенергетичного сектору з системою передачі електроенергії континентальної Європи. Синхронізація забезпечує роботу електричних мереж на одній частоті, що підвищує стабільність підключених систем і дозволяє глибше інтегрувати ринки електроенергії. В екстреній процедурі українська енергосистема була успішно синхронізована з Європейською мережею системних операторів передачі електроенергії (European Network of Transmission System Operators for Electricity, ENTSO-E) 16 березня 2022 року [5; с. 128]. Таким чином, синхронізація з ENTSO-E – стратегічна мета України, досягнення якої було заплановане на 2023 рік, в силу обставин, відбулась в екстреному порядку. Прискорення проекту синхронізації стало можливим завдяки проведеним дослідженням (успішна робота української енергосистеми в ізольованому режимі) та вжитим заходам із зменшення ризиків [3; с. 6].

Вже в січні 2024 року Укренерго, український оператор ГТС, офіційно став членом ENTSO-E, що називають здобуттям «енергетичного безвізу» з Євросоюзом [6; с. 24]. Вступ до ENTSO-E дав можливість Україні брати участь

у спільних проектах та ініціативах з розвитку інфраструктури та підвищення енергетичної безпеки в регіоні. ENTSO-E є асоціацією для співпраці європейських операторів систем передачі, де 40 членів представляють 36 країн, які відповідають за безпечну та скоордиовану роботу європейської електроенергетичної системи, найбільшої об'єднаної електричної мережі у світі [6; с. 25].

Окрім ряду переваг членства українського оператора ГТС в ENTSO-E в частині надійності та стабільності забезпечення нашої держави електроенергією, остаточного відділення енергомережі від країни-агресора тощо, очевидною перевагою є, на наш погляд, створення умов для конкуренції на електроенергетичному ринку України. При цьому, варто зауважити, що наявність правових передумов забезпечення конкуренції на електроенергетичному ринку України стало одним з елементів, необхідних для приєднання до європейської енергомережі, і, в свою чергу, таке приєднання ще більше сприяє наявності зазначеної конкуренції, як у зв'язку з можливою появою нових європейських гравців на українському ринку електроенергетики, так і можливості виходу українських суб'єктів на європейський електроенергетичний ринок.

Відтак, Україна має забезпечувати всі елементи конкурентного ринку, наявні в ЄС. В цьому аспекті, слід зазначити, що Європейським Союзом ще в 1996 року у відповідній Директиві щодо загальних правил функціонування внутрішнього ринку електроенергії визначались необхідність лібералізації енергетичних ринків, забезпечення рівного доступу до транспортно-розподільної мережі при одночасному існуванні значної кількості конкуруючих компаній, вільного входу на ринок та виходу з нього тощо, а від трансформації відповідних ринків очікувався сприятливий вплив конкуренції, особливо на зниження витрат і тарифів, підвищення ефективності енерговиробництва і збільшення обсягу інвестицій [7; с. 122].

Крім ряду інших причин, пов'язаних з військовою агресією РФ проти України, очікуване розширення транскордонної торгівлі та тісніша інтеграція з

ринками електроенергії ЄС пропонує великі потенційні вигоди для електроенергетики України, яка, ймовірно, зазнає значних змін у найближчі роки. Очевидно, що українські генеруючі підприємства з надлишковою потужністю могли б скористатися перевагами вищих цін на електроенергію в сусідніх країнах. [5; с. 17]. До того ж, як зазначено в Законі України «Про ринок електричної енергії» [8], на виконання зобов'язань України за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства та Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, останній спрямований на імплементацію актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики, а саме Директиви 2009/72/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку електричної енергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС, Регламенту (ЄС) 714/2009 про умови доступу до мережі транскордонного обміну електроенергією та скасування Регламенту (ЄС) 1228/2003, Директиви 2005/89/ЄС про заходи для забезпечення безпеки інвестування до системи електропостачання та інфраструктури, Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1227/2011 від 25 жовтня 2011 року про добросовісність та прозорість на оптовому енергетичному ринку та рішеннями Ради міністрів Енергетичного Співтовариства. До запровадження європейських правил міждержавної торгівлі електроенергії в Україні діяв механізм одностороннього добового аукціону, який не передбачав міжнародної конкуренції між гравцями ринків електроенергії двох країн-учасників міжнародної торгівлі. Європейський механізм спільного добового аукціону, який проходить одночасно для гравців ринків електроенергії обох країн, потребує від українських гравців формування міжнародної конкурентоспроможності [9].

ЛІТЕРАТУРА

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennya-nashoho-svitu-poryadok-dennyu-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku>.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%86#w1_51 (дата звернення: 20.05.2025).

3. Гаркавенко С. Інтеграція ринку електричної енергії України до ENTSO-E (Європейська мережа операторів систем передачі електроенергії). *Law. State. Technology*. 2022. Вип. 2. С. 3-7. DOI: 10.32782/LST/2022-2-1.

4. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» : розпорядження Кабінету Міністрів України № 605-р від 18 серпня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p#Text> (дата звернення: 20.05.2025).

5. Ринкове дослідження стану конкуренції в електроенергетичному секторі України. 2023. *OECD Publishing*. Paris. С. 1-150. DOI: <https://doi.org/10.1787/ec253027-uk> (дата звернення: 20.05.2025).

6. Кубатко О.В., Калініченко Л.Л., Півень В.С. Напрями покращання енергетичної системи національної економіки. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2024. № 2 (132). С. 23-30.

7. Даляк Н.А., Морозова О.С., Лозінська Л.Д., Кулик Т.П. Реструктуризація і прозорість світового енергетичного ринку. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Випуск 33. С. 120-132. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7092793>.

8. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19?find=1&text=монопол#w1_26 (дата звернення: 20.05.2025).

9. Зробок О.О. Особливості формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств електроенергетики України в межах ENTSO-E. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5149/5095> (дата звернення: 20.05.2025).

REFERENCES

1. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development: UN General Assembly Resolution of 25 September 2015. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennya-nashoho-svitu-poryadok-dennyu-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku> [in Ukrainian].
2. Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, dated June 27, 2014 No. 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%86#w1_51 [in Ukrainian].
3. Garkavenko S. Integration of the Ukrainian electricity market into ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators). *Law. State. Technology*. 2022. Issue 2. Pp. 3-7. DOI: 10.32782/LST/2022-2-1 [in Ukrainian].
4. On approval of the Energy Strategy of Ukraine for the period until 2035 “Security, Energy Efficiency, Competitiveness”: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 605-p dated August 18, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p#Text> [in Ukrainian].
5. Market study of the state of competition in the electricity sector of Ukraine. 2023. OECD Publishing. Paris. P. 1-150. DOI: <https://doi.org/10.1787/ec253027-uk> [in Ukrainian].
6. Kubatko O.V., Kalinichenko L.L., Piven V.S. Directions for improving the energy system of the national economy. State and regions. Series: Economy and Entrepreneurship. 2024. No. 2 (132). P. 23-30 [in Ukrainian].
7. Daliak N.A., Morozova O.S., Lozinska L.D., Kulyk T.P. (2022) Restructuring and Transparency of the World Energy Market. *Scientific Notes of the Lviv University of Business and Law. Economic Series. Legal Series*. Issue 33. P. 120-132. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7092793> [in Ukrainian].
8. On the electricity market: Law of Ukraine dated 13.04.2017 No. 2019-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19?find=1&text=монопол#w1_26 [in Ukrainian].

9. Zrobok O.O. (2024) Peculiarities of the formation of international competitiveness of Ukrainian electric power enterprises within the framework of ENTSO-E. *Economy and Society*. Issue 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5149/5095> [in Ukrainian].